

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ДЕПУТАТА ГАМКРЕЛИДЗЕ Т.В.
НА ЗАСЕДАНИИ СОВЕТА НАЦИОНАЛЬНОСТЕЙ
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР, ПОСВЯЩЕННОМ
ОБСУЖДЕНИЮ
ПРОЕКТА ЗАКОНА О ЯЗЫКАХ НАРОДОВ СССР
(24 апреля 1990 г.)***

Я решительно выступаю против тех статей законопроекта, в которых русский язык определяется как официальный язык СССР, используемый как средство межнационального общения. Такое определение правового статуса русского языка в Союзе ССР ущербно как в правовом, так и в социолингвистическом отношении. Недопустимо регламентировать язык межнационального общения и определять законодательным путем, на каком языке общаться представителям различных национальностей и национальных групп. Правильнее было бы говорить в крайнем случае о русском языке как о языке межреспубликанского общения в пределах Союза ССР.

Язык – не только средство общения между людьми, но и мировоззрение целого народа, осмысление им окружающей действительности, неотъемлемая часть его культуры. Язык – одно из основных средств национального самоутверждения народа. Поэтому и воспринимается так болезненно любая попытка ущемить права народа на национальный язык и национальную культуру и вытеснить его под тем или иным предлогом из национального общения или сузить сферу его применения. Поэтому при решении подобных вопросов следует действовать крайне деликатно и осторожно, не затрагивая национальных чувств народов.

Провозглашение русского языка официальным языком межнационального общения для всего Союза будет восприниматься в республиках и автономных образованиях, имеющих свои государственные национальные языки, как ущемление их национальных интересов и сужение сферы применения в них национального государственного языка, как стремление к дальнейшей ассимиляции национальных языков республик, содействующей бурному росту доли так называемого русскоязычного населения в республике, что идет вразрез с естественной тенденцией к увеличению реального суверенитета и национальной независимости этих республик. Тем самым мы будем создавать новые очаги напряженности в союзных республиках, новые горячие точки.

Я призываю вас к большей взвешенности, к большему профессионализму при решении проблем, связанных с определением статуса национального языка, и при решении вопросов языкового планирования в СССР, языковой политики вообще.

**ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ СССР
ТРЕТЬЯ СЕССИЯ**

БЮЛЛЕТЕНЬ № 13
ЗАСЕДАНИЯ
СОВЕТА НАЦИОНАЛЬНОСТЕЙ
24 апреля 1990 г.

---

* ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ СССР. Третья Сессия, Бюллетень № 13
Заседания Совета Национальностей, Москва, 24 апреля 1990 г.

**დაუშვაველია, რუსული ენა გაამოვაცხადოთ
პროკნებათმორისი ურთიერთობის
ოფიციალურ ენად**

ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ СССР ТРЕТЬЯ СЕССИЯ
БЮЛЛЕТЕНЬ № 13 ЗАСЕДАНИЯ СОВЕТА НАЦИОНАЛЬНОСТЕЙ 24 апреля 1990 г.

პატივცემულო თავმჯდომარე, პატივცემულო სახალხო დეპუტატებო!

მე მინდა ხმა ავიმადლო ენის შესახებ კანონის იმ მუხლების წინააღმდეგ, სადაც რუსული ენა განხილულია როგორც სსრ კავშირის **ოფიციალური ენა**, რომელიც გამოიყენება როგორც **ეროვნებათმორისი ურთიერთობის საშუალება**.

რუსული ენის სამართლებრივი სტატუსის ამგვარი განსაზღვრა ნაკლებია როგორც უფლებრივი, ასევე სოციოლინგვისტური თვალსაზრისით.

დაუშვებელია ეროვნებათმორისი ურთიერთობის ენის რეგლამენტირება და იმის კანონმდებლობით განსაზღვრა, თუ რა ენაზე უნდა ხდებოდეს ცალკეულ ეროვნებათა თუ ეროვნულ ჯგუფთა წარმომადგენლებს შორის ურთიერთობა. ალბათ უფრო სწორი იქნებოდა, რუსულზე როგორც სსრ კავშირის ფარგლებში “რესპუბლიკათაშორისი ურთიერთობის“ ენაზე გველაპარაკა.

ენა მართლ ურთიერთობის საშუალება კი არ არის, არამედ მთელი ხალხის მსოფლმხედველობა, გარემომცველი სინამდვილის აღქმის საშუალება, მისი კულტურის განუყოფელი ნაწილია; ენა ხალხის ეროვნული თვითდამკვიდრების ერთ-ერთი ძირითადი საშუალებაა.

ამიტომაც სწორედ, რომ ასე მტკივნეულად აღიქმება ეროვნული ენისა და კულტურის შებღალვის ყოველი ცდა, ეროვნული ენის ამა თუ იმ საბაბით გაძევების და მისი მოხმარებისა და გამოყენების სფეროს შევიწროების მცდელობა.

ამგვარ საკითხთა განხილვისას საჭიროა უაღრესად დელიკატურობა და სიფრთხილე, რათა არ შევეხოთ ხალხის ეროვნულ გრძნობებს.

რუსული ენის „ერთაშორისი“ ურთიერთობის ენად გამოცხადება მთელი კავშირისათვის გაგებული იქნება რესპუბლიკებსა და ავტონომიურ გაერთიანებებში, რომელთაც თავიანთი სახელმწიფო ენა აქვთ, როგორც მათი ეროვნული ინტერესების შელახვა და მათი ეროვნული სახელმწიფო ენის გამოყენების სფეროს შევიწროება, როგორც მისწრაფება რესპუბლიკების სახელმწიფო ენათა შემდგომი ასიმილაციისაკენ, რაც იწვევს ეგრეთწოდებულ “რუსულენოვანი მოსახლეობის“ ხვედრითი წილის სწრაფ ზრდას რესპუბლიკებში. ეს კი ეწინააღმდეგება ბუნებრივ ტენდენციას ამ რესპუბლიკათა რეალური სუვერენიტეტისა და ეროვნული დამოუკიდებლობის ზრდისაკენ.

ამით იქმნება დაძაბულობის ახალი კერები მოკავშირე რესპუბლიკებში, ახალი “ცხელი წერტილები“.

მე მოგიწოდებთ მეტი სიღინჯისა და, თუ გნებავთ, მეტი პროფესიონალიზმისაკენ იმ პრობლემების გადაწყვეტისას, რომლებიც შეეხება ეროვნული ენის სტატუსის განსაზღვრას და სსრ კავშირში ენობრივი დაგეგმარების, ენობრივი პოლიტიკის საკითხებს საზოგადოდ.